

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ

УДК 378.937

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.74-1.8>**Ю. О. Блудова**

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

О. О. Ільїна

викладач кафедри педагогіки, психології та освітнього менеджменту психолого-педагогічного факультету
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ГЕНДЕРНИХ ВІДНОСИН У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ МЕТОДОМ ТІМБІЛДІНГУ

У статті розглянуті теоретичні питання формування культури гендерних відносин у молодших школярів методом тимбілдингу. Одним із найважливіших завдань школи є формування культури гендерних відносин у молодших школярів, їх здатності до взаємодії, до успішної соціалізації.

На основі поглядів науковців розкрито суть поняття «гендерні відносини», які виникають в системі соціокультурних відносин чоловіків і жінок у результаті їх спілкування між собою та із зовнішнім світом, що виявляються у всіх сферах життя людини й суспільства. Ключовими способами формування культури гендерних відносин у молодших школярів є об'єднання дитячої групи, що сприяє захопленню та включенню їх у спільну діяльність, прагненню до нових вражень, повертає їх, збуджує підйом настрою та сил, об'єднує і згуртовує.

З'ясовано, що в умовах обмеженості навчального часу й необхідності пошуку шляхів формування культури гендерних відносин у молодших школярів доцільно використовувати потенціал тимбілдинга, який активізує діяльність і творчу імпровізацію учнів у ході спільної роботи, орієнтованої на формування культури гендерних відносин особистостей.

Більшість досліджень свідчать про позитивні результати впровадження тимбілдинга в освітній процес. Особливо цінними результатами використання тимбілдинга як методу формування культури гендерних відносин у молодших школярів є: розвиток комунікативних навичок і здатності до продуктивної взаємодії з протилежною статтю; підвищення рівня самооцінки; подолання гендерних стереотипів; глибше засвоєння освітнього матеріалу; підвищення рівня досягнень в учнів із різним рівнем успішності; розвиток логічного й критичного мислення.

Установлено особливості тимбілдингу як методу формування культури гендерних відносин у молодших школярів.

Задля формування культури гендерних відносин у молодших школярів методом тимбілдингу в статті представлено ряд вправ.

Зроблено висновок, що тимбілдинг не просто є методом формування культури гендерних відносин, а виконує дуже важливу функцію, а саме функцію роботи в команді.

***Ключові слова:** гендер, гендерна культура, культура гендерних відносин, тимбілдинг, молодші школярі.*

Постановка проблеми. Реформування системи освіти України, реалізація Закону України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державної національної програми «Освіта» (Україна XXI століття), Національної стратегії розвитку освіти в Україні, Державної програми «Вчитель», Концепції «Нової української школи» в державних стандартах початкової школи, інші інструктивно-методичні й правові документи Міністерства освіти вимагають нині від закладів освіти переосмислення своєї ролі, її значної активізації. На сучасному етапі необхідно впровадження інноваційних форм

і методів організації освітнього процесу. Пошук нових підходів ведеться в різних напрямках – у змісті, технологіях, формах організації діяльності суб'єктів освітнього процесу, в оцінці результатів.

Найважливіше завдання педагогічної освіти – забезпечити школу сучасними педагогічними кадрами. Система шкільної освіти, для якої заклади вищої освіти готують педагогів, в останні роки зазнала значних змін. Вона стала варіативною, вчителі працюють за різними програмами, в тому числі авторськими; вводяться інтегровані, нові для школи курси; діють варіативні підручники.

Фактично йдеться про те, що для досягнення нової якості освіти необхідно модернізувати не тільки зміст освіти й освітні технології, але й усю область відносин між учнями, їхніми батьками, педагогами, шкільною адміністрацією.

Одним із найважливіших завдань школи є формування культури гендерних відносин у молодших школярів, їх здатності до взаємодії, успішної соціалізації. У зв'язку із цим впровадження гендерних досліджень у сучасну педагогічну практику є виключно актуальним і представляє одну з найближчих перспектив інноваційного розвитку освітніх установ.

Культура гендерних відносин – це нова категорія, що означає різні форми взаємозв'язку людей як представників певної статі, що виникають у процесі їхньої спільної життєдіяльності. Гендерні відносини виникають у системі соціокультурних відносин чоловіків і жінок у результаті їх спілкування між собою та із зовнішнім світом і виявляються у всіх сферах життя людини й суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідники (Е. Здравомислова, Е. Каменська, І. Кльоцина, С. Риков, Л. Столярчук, А. Тьомкіна, Л. Штильова й інші) виділяють відносини, які важливі для молодших школярів: із дорослими (взаємоввічливі, визнають потребу дітей у зростанні, в гендерному самовизначенні), з однолітками своєї статі (індивідуально-сповідальні, дружні), з однолітками іншої статі (відносини симпатії, антипатії, дружби), із самим / самою собою (становлення цілісного образу «Я») [5, с. 6–12].

Мета статті полягає у вивченні питання формування культури гендерних відносин у молодших школярів методом тимбілдингу.

Виклад основного матеріалу. Ключовими способами формування культури гендерних відносин у молодших школярів є об'єднання дитячої групи, що сприяє захопленню та включенню їх у спільну діяльність, прагненню до нових вражень, повертає їх, збуджує підйом настрою та сил, об'єднує і згуртовує.

Незважаючи на те, що вміння працювати в команді є в сучасних умовах не менш важливою вимогою до здобувачів освіти, ніж наявність індивідуальних умінь, заклади загальної середньої освіти поки не досягли успіху в організації ефективної командної діяльності молодших школярів. Разом із тим очевидно, що чим чіткіше планується та послідовно відстежується робота команди вчителем, тим кращі вона дає результати й тим позитивніше до неї відносяться учні.

Будь-якому школяреві необхідно бути в команді, адже все одно в класі не всі можуть дружити один з одним. Так чому ж не створити з хлопчиків і дівчаток справжній дружній колектив?

В Україні до розуміння необхідності «згуртування» колективу навколо загальних цілей при-

ходять досить повільно. Зумовлено це швидше за все менталітетом – багато керівників не хочуть витратити гроші на те, що фізично не можна побачити чи помацати, адже результати тимбілдинга стають очевидні лише із часом.

Незважаючи на велику кількість публікацій, що стосуються проблеми в області розвитку питань тимбілдинга, окремі аспекти цієї актуальної проблеми, зокрема формування культури гендерних відносин у молодших школярів методом тимбілдингу, ще достатньою мірою не вивчені.

Більшість досліджень свідчать про позитивні результати впровадження тимбілдинга в освітній процес. Участь молодших школярів у команді формує культуру гендерних відносин, відкриває їм доступ до різних стилів навчання та діяльності, що сприяє глибшому розумінню матеріалу, підвищує рівень індивідуальних досягнень учнів, посилюючи їх мотивацію, стимулюючи наполегливість за умови поставання перед труднощами, спонукаючи до виконання важких завдань.

Особливо цінними результатами використання тимбілдинга як методу формування культури гендерних відносин у молодших школярів є: розвиток комунікативних навичок і здатності до продуктивної взаємодії з протилежною статтю; підвищення рівня самооцінки; подолання гендерних стереотипів; глибше засвоєння освітнього матеріалу; підвищення рівня досягнень в учнів із різним рівнем успішності; розвиток логічного й критичного мислення.

Тимбілдинг для школярів, як правило, проходить в ігровій атмосфері, де всі учасники проявляють не тільки спритність і фізичні навички, а й розвивають творчі здібності, інтелектуальні якості, вміння працювати в команді.

Тимбілдинг (від англ. Team Building – командоутворення) – це комплекс заходів, спрямований на зміцнення команди, поліпшення взаємодії в колективі, виявлення комунікаційних проблем із подальшим їх усуненням [4]

Одна з найважливіших функцій тимбілдинга – виявлення несумісних людей і визначення способів їхньої неконфліктної взаємодії. Заходи тимбілдинга допомагають згуртувати команду, виявити потенційних лідерів, формувати й просувати корпоративний імідж, встановлювати корпоративні цінності й стандарти [2].

За допомогою тимбілдингу можна:

- створити й підтримати дружні стосунки в колективі;
- налагодити гармонійну взаємодію між класами;
- познайомити школярів різних класів один з одним у неформальній обстановці, адаптувати нових дітей у колективі;
- зняти психологічну напругу, зняти конфлікт;
- підвищити рівень довіри й взаємодопомоги в колективі;

- сформувати навички взаємодії членів команди в різних ситуаціях;
- підвищити рівень особистої відповідальності за результат;
- перевести мислення дітей зі стану конкуренції до співпраці;
- підвищити командний дух, отримати заряд позитивного настрою [2].

Результатом якісно проведеного тимблдинга стає: нормалізація атмосфери й відносин усередині колективу, продуктивне розв'язання конфліктних ситуацій; отримання навичок ефективного спілкування: вміння налагоджувати взаємодію, знаходити спільну мову; правильне розуміння розподілу ролей у команді, вміння використовувати ресурси кожного учасника команди; підвищення бажання ділитися досвідом, відкрито обговорювати проблеми й шляхи їх розв'язання, аналізувати минулий досвід, робити висновки, враховувати помилки; підвищення рівня ініціативності учнів; підвищення рівня довіри в колективі [3].

Важливе значення для формування згуртованої команди, орієнтованої на спільні зусилля для виконання різних творчих завдань, має розкриття потенціалу кожного учня, усвідомлення кожним особистого вкладу в загальну справу, координація спільних дій обох статей.

Під час формування культури гендерних відносин у молодших школярів методом тимблдингу на етапі формувального експерименту був проведений ряд вправ. Так, прикладом можуть служити такі вправи:

Знайомство. Стільці заздалегідь поставлені у велике загальне коло (за кількістю учасників + двоє ведучих), на двох столах розкладені необхідні матеріали. Подання ведучих. Коротка інформація про цілі й структуру роботи. «У нашій команді є чудова людина» (знайомство й представлення учасників). Учасники в колі обирають пару – людину, що сидить навпроти. Протягом п'яти хвилин їхнє завдання – дізнатися один про одного якомога більше. Потім у загальному колі кожен представляє свого партнера, починаючи зі слів «У нашій команді є чудова людина ...».

Пошук подібностей. Розбивка на чотири мікрогрупи. У кожній мікрогрупі протягом п'яти-семи хвилин учасникам потрібно знайти максимальну кількість зовнішніх і внутрішніх подібностей, притаманних усім учасникам цієї мікрогрупи. Потім влаштовується змагання – кожна група по черзі називає одну схожість. Якщо схожість закінчується, команда вибуває зі змагання. Перемагають ті, хто назвав більше подібностей.

Компліменти («Ти сьогодні молодець ...») у двох колах. Учасники стоять у двох колах – внутрішньому і зовнішньому. Таким чином виходять пари. Учасник із внутрішнього кола говорить учас-

нику із зовнішнього: «Ти сьогодні молодець, тому що». Той відповідає: «А ще я – молодець, тому що». Потім учасники пересуваються на одну людину. Процедура повторюється. У результаті кожен скаже комплімент комусь і собі.

Листок на спині. Кожному учаснику прикріплюють на спину листок паперу й дають фломастер. Протягом 15 хвилин учасники вільно ходять по кімнаті й пишуть на листках тих, кому хочеться щось написати. Потім листки знімають, кожен читає свій, вставляє в рамку й забирає з собою.

«Справжні» дорослі «відносини». Вправа на подання можливості дівчаткам і хлопчикам разом придумати й програти модель дорослих відносин за заданими умовами, які ускладнюють побудову цих відносин, зіштовхують особистісні позиції та інтереси дівчаток і хлопців.

«Конкурс артистизму». Діти придумують і демонструють командне захоплення. Вітають один одного під оплески. Завданням конкурсу було вибрати будь-яку людину з команди суперників і, витративши не більше 1 хвилини, презентувати його найкращим чином.

В умовах обмеженості навчального часу й необхідності пошуку шляхів формування культури гендерних відносин у молодших школярів доцільно використовувати потенціал тимблдинга, який активізує діяльність і творчу імпровізацію учнів у ході спільної роботи, орієнтованої на формування культури гендерних відносин особистостей.

Висновки і пропозиції. Отже, можна дійти висновку, що тимблдинг є не просто методом формування культури гендерних відносин, а виконує дуже важливу функцію, а саме роботи в команді. Це дуже важливо для організації, тому що багато учнів звикли діяти, покладаючись тільки на себе й не усвідомлюючи, наскільки більше ефективності в роботі в команді. До того ж такий метод дозволяє зрозуміти важливість гендерних відносин, що, якщо люди не належно ставляться один до одного, страждає вся команда.

Список використаної літератури:

1. Кікінежді О.М., Кізь О.Б. Формування гендерної культури молоді : науково методичні матеріали до тренінгової програми. *Практична психологія та соціальна робота*. 2007. № 8. С. 64–68.
2. Обухів Ю.Г., Журавльов П.В. Управління персоналом. Москва, 1997. 245 с.
3. Сартан Г.Н. Тренінг командоутворення. Санкт-Петербург : Мова, 2015. 187 с.
4. Тімблдинг. *Вікіпедія : вільна енциклопедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%B1%D1%96%D0%BB%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B3>.
5. Цокур О., Іванова І. Гендерне виховання – нагальна потреба сучасної освітньої системи. *Директор школи. Україна*. 2006. № 6. С. 6–12.

Bludova Yu., Ilina O. Formation of the culture of gender relations in young schoolchildren by the timbuilding method

The article considers the theoretical issues of forming a culture of gender relations in junior schoolchildren by the method of teambuilding. One of the most important tasks of the school is the formation of a culture of gender relations in younger students, their ability to interact, the ability to successfully socialize.

Based on the views of scientists, the essence of the concept of "gender relations", which arise in the system of socio-cultural relations of men and women as a result of their communication with each other and with the outside world, manifested in all spheres of human life and society. The key ways to form a culture of gender relations in junior high school students are to unite the children's group, which promotes their enthusiasm and inclusion in joint activities that seek new experiences, attracts them, stimulates mood and strength, unites and unites.

It was found that given the limited study time and the need to find ways to form a culture of gender relations in junior high school students, it is advisable to use the potential of teambuilding, which enhances the activities and creative improvisation of students in joint work focused on forming a culture of gender relations.

Most studies show positive results of the introduction of team building in the educational process. Particularly valuable results of using teambuilding as a method of forming a culture of gender relations in junior high school students are: the development of communication skills and the ability to productively interact with the opposite sex; increasing the level of self-esteem; overcoming gender stereotypes; deeper mastering of educational material; increasing the level of achievement of students with different levels of success; development of logical and critical thinking.

The peculiarities of teambuilding as a method of forming a culture of gender relations in junior schoolchildren have been established.

In the formation of the culture of gender relations in junior high school students by the method of teambuilding in the article presents a number of exercises.

It is concluded that teambuilding is not just a method of forming a culture of gender relations, but performs a very important function, namely teamwork.

Key words: *gender, gender culture, culture of gender relations, team building, younger schoolchildren.*